

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора економічних наук, професора Дація Олександра Івановича на дисертацію Терєбія Анатолія Анатолійовича, виконану на тему **«Імплементация міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах»**, що подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження

Формування гуманістичної парадигми розвитку людства має вплив на всі напрями його існування. Не лишається осторонь цього процесу і економічна сфера діяльності людини. Гуманістичні концепції взаємовідносин між людьми всередині бізнесу, відносини між державою та людиною-працівником, відносини між працівниками та роботодавцями стають на теперішній час основою накопичення матеріальних благ та запорукою стабільного розвитку економіки та конкретних корпоративних структур. У відповідності до зростання обсягів виробництва, концентрації капіталу, транснаціоналізації та розшаруванням суспільства, як в межах окремих країн, так і в масштабах світової економіки, проблеми корпоративної соціальної відповідальності стають все більш актуальними. Механізми реалізації цих процесів в діяльності підприємств України реалізуються шляхом експорту інститутів, імплементації світових норм та стандартів в економічну діяльність підприємств України. Тому важливим є адаптація цих стандартів до умов діяльності виробничих, комерційних та фінансових структур України та висвітлення можливих напрямів співпраці держави та підприємств в цій сфері.

Актуальність наукової спрямованості дисертації пов'язана з виконанням досліджень, передбачених планом науково-дослідних робіт Класичного приватного університету за темами: «Стратегія економічного розвитку в контексті залучення смарт технологій прийняття рішень» (номер державної реєстрації 0121U111281), у межах якої автором досліджено теоретичні підходи до функціонування сучасних підприємств на основі впровадження підходів корпоративної соціальної відповідальності та «Формування механізмів

стабілізації функціонування промислових підприємств на засадах антикризового управління» (номер державної реєстрації 0116U000799), в межах якої автором визначено умови імплементації міжнародних стандартів запровадження й оцінювання корпоративної соціальної відповідальності та проаналізовано організаційний механізм реалізації корпоративної соціальної відповідальності в світових корпоративних моделях.

Це підтверджує актуальність теми дисертаційної роботи Тересія Анатолія Анатолійовича.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які містяться в роботі, їх достовірність і новизна

Детальне ознайомлення з дисертацією, авторефератом та публікаціями Тересія Анатолія Анатолійовича дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані автором, достатньо обґрунтовані, оскільки базуються на сучасних положеннях і постулатах економічної теорії, теорії економіки підприємства, соціальних теоріях та теоретичних здобутках розвитку підприємств України.

В основу дисертаційної роботи покладено теорії, концепції та моделі соціалізації економічних систем, організації підприємницької діяльності, закони діалектичної логіки, які викладено в працях провідних зарубіжних та вітчизняних вчених, де висвітлено особливості корпоративної соціальної відповідальності.

У процесі виконання дисертаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: індукції, дедукції, аналізу, синтезу (для дослідження на підприємствах економічної сутності та особливостей імплементації міжнародних стандартів запровадження й оцінювання корпоративної соціальної відповідальності); узагальнення та конкретизації (для вдосконалення механізму запровадження корпоративної соціальної відповідальності в Україні), моделювання (для виділення складових соціалізації форм інформаційної безпеки в соціальній

корпоративній економіці й суспільно-економічних відносинах); порівняння (під час оцінювання цінності інформаційного продукту); кореляційного аналізу (для виявлення залежності кількості населення в Україні від таких змінних, як кількість осіб, прийнятих до закладів вищої освіти, сукупні витрати домогосподарств за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі, середньомісячна заробітна плата робітників). Застосовано методи вирішення транспортної задачі для оптимізації перевезень вантажів за умови досягнення оптимуму екологізації в логістичних процесах. Також було запроваджено метод ABC-аналізу для з'ясування, на якого покупця найбільш ефективно орієнтуватися цій фірмі.

Інформаційною базою дослідження є документи міжнародних організацій, нормативні й законодавчі акти України, інформація Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, документи Українського союзу промисловців і підприємців, статистичні збірники, що висвітлюють діяльність підприємств харчової промисловості.

У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано сукупність нових положень та результатів, висновків і пропозицій, які характеризуються новизною і відповідають меті та завданням, поставленим у дисертації. Найбільш суттєвими положеннями, що містять наукову новизну і виносяться на захист, є такі.

– розробка наукового підходу до проведення дослідження впливу соціальної цінової політики комерційного підприємства на КСВ, який ґрунтується на адаптації методу ABC-аналізу для підприємства торгівлі, що забезпечує формування інформаційної бази переліку товарів в торгівельних мережах, які можуть бути придбані представниками середнього класу та соціально незахищеними верствами населення (с. 159 - 169).

Результати висвітлено у публікаціях № 1, 5 автореферату;

– уточнення теоретичних підходів до визначення сутності та форм запровадження корпоративної соціальної відповідальності, які на відміну від

існуючих, містять в собі такі економічні характеристики, як ведення справедливої торгівлі, правильне сприйняття бізнесу стейкхолдерами, поширена політика сталого управління, що зумовлено збільшенням впливу підприємств сфери послуг в економіці та дозволяє уточнити визначення КСВ та систематизувати суспільно-громадські пріоритети КСВ (с. 25 - 50).

Результати висвітлено у публікаціях № 2, 4, 7, 10, 11 автореферату;

– розробка науково-методичних підходів до визначення умов імплементації міжнародних стандартів соціального спрямування та їх інституційного оформлення, що, на відміну від існуючих підходів, визнає інституційним оформленням разом із стандартами ISO й робочі документи міжнародних організацій, секторальні угоди, рамкові угоди, кодекси поведінки, спільні заяви, Хартії, неформальні правила та домовленості що у сукупності дозволяє сторонам корпоративного управління забезпечити багатоваріантність процесу проведення соціального діалогу (с. 111 - 129).

Результати висвітлено у публікаціях № 3, 7, 9 автореферату;

– удосконалення механізму реалізації екологічної складової КСВ, який ґрунтується на оптимізації маршрутів перевезення продукції на комерційному підприємстві, що, на відміну від існуючих підходів, забезпечує, по-перше, зниження викидів вуглецю шляхом формування оптимального маршруту з використанням задачі комівояжера та транспортної задачі, по-друге – покращені екологічні умови діяльності підприємства (с. 132 - 159).

Результати висвітлено у публікаціях № 6, 8, 12 автореферату;

– удосконалення аналітичного інструментарію визначення значущості комерційних підприємств роздрібною торгівлі для соціалізації економіки країни, що базується на побудові кореляційної матриці, яка: доводить, що показник кількості населення країни не має суттєвої залежності від показників середньомісячної заробітної плати працівників та обороту підприємств роздрібною торгівлі, що свідчить про недостатній рівень прозорості системи оплати праці на підприємствах країни та може бути використаним для вдосконалення діяльності підприємств торгівлі (с. 169 - 178).

Результати висвітлено у публікаціях № 5, 10 автореферату;

– проведення теоретичних узагальнень механізму реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН, які на відміну від існуючих, досліджено на основі реалізації Програм «Партнерство заради сталого розвитку», «Програма молодих інноваторів», «IT-нація», «SDG Ambition», «Посібник із боротьби з корупцією» та які дозволили забезпечити повноцінність застосування концепції корпоративної соціальної відповідальності на основі Глобального договору ООН на підприємствах України (с. 50 - 65).

Результати висвітлено у публікаціях № 4, 7, 9 автореферату;

– вдосконалення процесів документальної систематизації міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності за ознакою впливу на запровадження КСВ на підприємствах України, які містять в собі аналіз таких стандартів, як ISO 26000 «Настанова із соціальної відповідальності», ISO 32210 «Основи сталого фінансування: принципи та керівництво», ISO 32220 «Стале фінансування – основні концепції та ключові ініціативи», ISO 14097 – «Управління парниковими газами та пов'язана з цим діяльність» та забезпечують ефективне застосування сукупності стандартів в господарській діяльності підприємств України на засадах екологізації (с. 65 - 81).

Результати висвітлено у публікаціях № 6, 9, 11 автореферату.

На основі проаналізованих положень дисертації, які мають теоретичне та практичне значення доцільно зробити висновок, що в дисертації вирішено актуальне й важливе науково-практичне завдання з удосконалення й подальшого розвитку теоретичних положень, методичного забезпечення і практичних рекомендацій з імплементації міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах.

Значення результатів дослідження для науки і практики

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у подальшому розвитку теоретичних положень соціальної діяльності в корпораціях,

управління їх соціальним розвитком та визначення корпоративної соціальної відповідальності як складової цілісної системи управління підприємством, що відбувається на основі імплементації міжнародних стандартів.

Практичні рекомендації, які стосуються імплементації міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах використано в практичній діяльності ТОВ «ЛОТУС ОЙЛ ТРЕЙДІНГ» у процесі організації діяльності підрозділів підприємства, а також в організації діяльності спеціалізованих структурних підрозділів, які займаються безпосередньо впровадженням логістичних процесів, і в практичних заходах щодо організації перевезень продукції підприємства згідно зі світовими вимогами екологізації автоперевезень (довідка № 014/23 від 07.09.2023). Основні результати та положення дисертації впроваджено безпосередньо в діяльність ТОВ «Магрок», де було надано рекомендації щодо встановлення на підприємстві економічної складової корпоративної соціальної відповідальності на основі запровадження соціальної цінової політики (довідка № 46/23 від 28.08.2023). Результати дисертації використовують у діяльності ООО «ВАЛО ТИМБЕР», де наукові розробки покладено в основу організації практичної діяльності підприємства щодо використання методики вибору оптимального способу виходу на фондовий ринок та залучення акціонерного капіталу з переорієнтацією пріоритетів стратегії топ-менеджменту на максимізацію капіталізації компанії (довідка № 09-1 від 04.09.2023).

Матеріали дисертації використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін «Економіка підприємства», «Менеджмент організації» та «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» (довідка № 172/10-08/19 від 22.03.2023).

Прикладна цінність пропозицій дисертації підтверджується наведеним актами їх впровадження у діяльність двох підприємств та наданням рекомендацій на рівні регіону.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 7,2 д. а., з яких особисто автору належать 5,2 д. а., у тому числі: 1 – частина в колективній монографії (0,8 д. а., з яких особисто автору належить 0,5 д. а.), 1 – стаття в іноземному виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of Science (1 д. а., з яких особисто автору належить 0,6 д. а.), 4 – статті в наукових фахових виданнях України (загальним обсягом 3,2 д. а., з яких особисто автору належить 2,9 д. а.), 1 – стаття в іншому виданні (загальним обсягом 1,2 д. а., з яких особисто автору належить 0,6 д. а.), 5 – матеріали науково-практичних конференцій (загальним обсягом 1,0 д. а., з яких особисто автору належить 0,9 д. а.).

Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації

Зміст автореферату в цілому відображає основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної добросесності

Аналіз тексту дисертації, а також публікації здобувача свідчать про відсутність ознак порушення здобувачем ступеня кандидата економічних наук вимог академічної добросесності. Зокрема, дисертаційна робота містить належні посилання на джерела інформації у випадку використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення автора надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, використанні методики досліджень та інформаційні ресурси.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи

Дисертація містить достовірні та обґрунтовані пропозиції, що

відрізняються науковою новизною, проте окремі з них є дискусійними, а сама робота не позбавлена окремих зауважень, серед яких доцільно виділити такі.

1. В теоретичній частині дисертації автором не наводяться достатньо ретельно класифікаційні ознаки стандартів корпоративної соціальної відповідальності, їх спрямованість (с. 65 - 82). Стандарти розрізняються лише за соціальним, економічним та екологічним спрямуванням, що ускладнює сприйняття аналітичного та практичного матеріалу;

2. Також, в першій частині роботи автором недостатньо підводиться теоретичне підґрунтя під тезами автора щодо необхідності уточнення визначення «корпоративна соціальна відповідальність» за винятком тези про підвищення впливу підприємств сфери послуг, підприємств малого та середнього бізнесу на формування соціальних процесів в корпоративній системі України (с. 25 - 50);

3. При великій кількості матеріалу, який присвячено аналізу іноземного досвіду запровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах, автором не виявлено оптимальних форм та методів запровадження КСВ в іноземних корпораціях (с. 97 - 111), які можуть бути застосовані на підприємствах України;

4. В процесі аналізу теоретичних досліджень та практичного досвіду запровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах, автор не провів градацію між формами запровадження КСВ на підприємствах різних сфер економіки та різних масштабів діяльності (с. 112 - 129);

5. Не зовсім зрозуміла позиція автора щодо методологічного поєднання в корпоративній соціальній відповідальності екологічної, економічної та соціальної складової. Автор не визначає цілісну систему цих трьох складових, надає лише їх загальну характеристику і не досліджує симбіоз цих складових на прикладі одного підприємства (с. 132 - 179);

6. Запропоновані автором в третьому розділі математичні моделі не визначають тенденції на окремому підприємстві. Вони підготовлені на базі транспортного підрозділу підприємства харчової галузі, підприємства торгівлі

та сукупності статистичних матеріалів соціального спрямування. Визначена різноплановість ускладнює сприйняття повною мірою висновків дисертації щодо ефективної імплементації світових стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах України (132 - 179);

7. В дисертації є помилки технічного характеру та окрема некоректність у назвах таблиць і рисунків.

Загалом висловлені зауваження не зменшують наукової цінності дисертаційної роботи і можуть бути усунені в процесі подальших досліджень.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів

Загалом дисертаційна робота Тересія Анатолія Анатолійовича «Імплементація міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах» виконана на відповідному науково-теоретичному рівні згідно з діючими вимогами та є кваліфікованою науковою працею щодо здобуття наукового ступеня кандидата наук. В дисертації логічно, структуровано та аргументовано представлено отримані здобувачем наукові результати у галузі економічної науки, які дозволили у відповідній мірі вирішити нагальне науково-прикладне завдання щодо імплементації міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах. Дисертаційна робота містить результати проведених особисто автором досліджень та отриманих ним науково-обґрунтованих положень.

Дисертаційна робота підготовлена у відповідності з фаховими вимогами до атестаційного процесу, відповідає положенням паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає стандартам. Зміст автореферату відображає основні положення дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Оцінюючи дисертаційну роботу Терєбія Анатолія Анатолійовича «Імплементация міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах» в цілому, слід відзначити, що вона є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, всі висновки і пропозиції є обґрунтованими, достовірними, містять окремі положення наукової новизни, що дозволяють зробити висновок про вирішення науково-практичного завдання з розроблення та наукового обґрунтування теоретико-методичного забезпечення процесів імплементації міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах.

За змістом та оформленням дисертація відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року зі змінами, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 656, від 30 грудня 2015 року № 1159, від 27 червня 2016 року № 567. Актуальність дослідження, глибина проведеного аналізу, наукове і практичне значення одержаних результатів є підставою для присудження автору роботи «Імплементация міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах» Терєбію Анатолію Анатолійовичу наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри маркетингу,
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія
управління персоналом»,
д.с.н., професор

О.І. Дашій

